

О. К. Добикіна,

кандидат технічних наук,

Є. В. Єршова,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДО ВІТЧИЗНЯНИХ УМОВ

Постановка проблеми. Пошук найбільш суспільно ефективної соціально-орієнтованої моделі публічного управління, яка має на меті забезпечення збалансованого розвитку країни і суспільства, обумовлює чітке розуміння комплексу організаційних засад, сучасних форм і засобів впливу, спрямованих на розвиток людського капіталу та забезпечення соціальних стандартів життя, добробуту і злагоди в суспільстві. Отже, необхідно дослідити проблеми, пов'язані з втіленням концепції сталого розвитку в Україні та визначити основні напрями їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень. Концепція сталого розвитку має глобальний характер. В умовах формування нового способу виробництва і глобальної інтеграції спроби обмежити дану концепцію вузькими рамками регіону, підприємства, галузі і навіть окремо взятої національної економіки невірні. Ідеї, принципи, стратегії та механізми реалізації концепції сталого економічного розвитку досить глибоко і послідовно вивчені й узагальнені в науковій літературі. Так, дослідженню процесів сталого розвитку присвячено ряд наукових праць таких зарубіжних вчених, як: Е. Домар, А. Маршалл, Дж. Робінсон, П. Самуельсон, Р. Солоу, Р. Харрод та Й. Шумпетер. Дослідженням цього питання займалися і вітчизняні вчені, а саме: М. Кондратьєв у праці "Проблеми економічної динаміки", В. Леонтьєв у роботі "Майбутнє світової економіки", О. Попов, Л. Українська, Ю. Ущуповський [1, с.45], В. Ляшенко [11-14], Ю. Харазішвілі, Є. Котов.

Мета статті: дослідити концепцію сталого розвитку зарубіжних країн та зрозуміти чи можливо реалізувати її в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науково-технічний прогрес не стоїть на місці та з кожним новим днем в Україні зростає кількість фабрик та заводів, які виготовляють все для того, щоб забезпечити жителям країни гідне існування. Але разом з тим є інша сторона медалі – при будь-якому виробництві є відходи, котрі, якщо не утилізувати, забруднюють навколишнє середовище. Тому, щоб запобігти небажаним наслідкам у 2015 р. на Саміті ООН затвердили орієнтири досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) [2].

Розробка ідеї сталого розвитку почалася восени 1983 р., коли згідно з резолюцією 38/361 Генераль-

ної Асамблеї ООН було створено Міжнародну Комісію у справах навколишнього середовища та розвитку. За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку (1992 р.), його мета – задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Теорія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю [3, с. 7].

Розглянемо цілі сталого розвитку. Цілі сталого розвитку (ЦСР), яких на сьогодні дотримуються всі країни світу, встановлюють власні показники розвитку і включають 17 цілей і 169 конкретних завдань. Перелік ЦСР був офіційно затверджений на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН в кінці вересня 2015 р.:

- Подолання бідності у всіх її формах та усюди.
- Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства.
- Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці.
- Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя.
- Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток.
- Забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх.
- Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх.
- Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.
- Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям.
- Скорочення нерівності всередині країн і між ними.
- Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів.
- Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

▪ Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та його наслідками.

▪ Забезпечення та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку.

▪ Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель.

▪ Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях.

▪ Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи у рамках Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [4].

Ці ідеї, як і відповідний категоріальний апарат, будуть розвиватися й надалі, торуючи шлях до нових знань і нового досвіду щодо переходу людської цивілізації на засади сталості. Адже йдеться про глобальні загрози, що постали перед людством, і які не можна «зняти» зусиллями обмеженого кола навіть найвидатніших науковців, практиків, менеджерів, політиків. Цивілізація може бути врятована лише через співпрацю і солідарність мільйонів людей, з їхньою активністю, наполегливістю і, головне, – з їхнім розумінням невідкладності, масштабності та глибини суспільних перетворень, що приведуть до сталого розвитку людства [5].

Розглянемо сталий розвиток на прикладі успішної країни Швеції та менш успішної країни Молдови.

Так розглянемо зміст Національної стратегії сталого розвитку Швеції [6] (див. таблицю).

Таблиця

Зміст Національної стратегії сталого розвитку Швеції

Основні сфери	Мета
Майбутнє навколишнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> • Нетоксичне навколишнє середовище, збалансоване морське середовище, процвітаючі прибережні території та групи островів збереження біологічної різноманітності • Ефективне використання енергії та транспорту, політика комплексних виробів і матеріально ефективних циклів, ефективне управління водними та земельними ресурсами
Обмеження у зміні клімату	<ul style="list-style-type: none"> • У період 2008-2012 рр. Знизити викиди CO₂ на 4% порівняно з 1990 р., а до 2050 р. – загальний викид CO₂ на душу населення в рік має бути нижче на 4,5 т. • Затвердити програму співпраці з компаніями з виробництва машин, відповідно до існуючої структури енергетики і транспорту, підвищити податки на викиди вуглекислого газу й понизити податки на використання робочої сили, підвищити суспільну обізнаність
Населення та його здоров'я	<ul style="list-style-type: none"> • Мотивувати працю людей старшого покоління, проголосити мобільність праці та можливості знайти роботу. Гарантувати економічну безпеку в разі втрати доходу. • Розгляд пропозицій парламентського комітету щодо забезпечення можливості подальшої праці людям пенсійного віку, затвердити план дій здоров'я і праці
Соціальна справедливість, добробут і безпека	<ul style="list-style-type: none"> • Поділити навіл доходи між 1999 і 2004 рр. Скоротити рівень злочинності і підвищити індивідуальну безпеку. Стимулювати молодіжну політику виховання в гарному і безпечному середовищі. Проголосити політику тендерної рівності. • Новий Соціальний Акт, затверджений парламентом в 2001 р.: інтегрований підхід до зниження рівня злочинності, включити пріоритети зі зниження тендерної нерівності та проголошення рівних прав національних меншин у всі сфери політики. Конвенція прав дитини, затверджена в 2002 р.
Зайнятість і навчання в досвідченому суспільстві	<ul style="list-style-type: none"> • Стати провідною нацією в галузі досліджень для внеску до сталого розвитку, за допомогою розподілу фінансових ресурсів, гарантуючи більш соціальний набір кадрів і підтримуючи міждисциплінарні курси сталого розвитку на академічному рівні. • Впровадити план дій для освіти у сфері сталого розвитку, підтримувати наукові проекти і дослідження в сфері інновацій, зайнятості, соціальних досліджень, навколишнього середовища, сільського господарства, планування просторового розвитку

Дійсно, у Швеції спостерігається високий стандарт якості життя: середня тривалість життя шведів є однією з найвищих у світі (для чоловіків – 76 років, для жінок – 82).

Стереотип про ще біднішу від України Молдову поволі відходить у минуле. У сусідній країні вже зараз вищі «за курсом» заробітні плати, значно динамічніша економіка, збалансованіший бюджет, стабільніша валютно-фінансова ситуація. Це аж ніяк не означає, що в найменш розвиненій країні Європи все стало добре, як і не заперечує неабиякого невдоволення молдован корупцією чи прірвою в доходах та стандартах життя не лише з найбагатшими країнами ЄС, а й із сусідньою Румунією. Проте дає привід придивитися й до певних успіхів у сусідній країні, що особливо добре помітні на тлі України.

Після кризи 2008-2009 рр. економіка Молдови розвивалася найдинамічніше в Європі. Валовий внутрішній продукт (ВВП) країни в 2015 р. у розрахунку на одного жителя був на 32,2% вищим від рівня докризового 2007 р. Для порівняння: в Україні цей показник за той самий час, навпаки, впав на 17,6% і відрив від Молдови сягнув 1,6 раза. Тепер, щоб здолати його без економічної катастрофи в сусідів бодай до 2030 р., у нас щорічні темпи зростання мають бути принаймні на 2-3% вищі, ніж у Молдові [7].

Розглянувши цей приклад, можна зауважити, що досвід із розроблення та реалізації комплексних і цільових програм, а також стратегій управління різними сферами економічної діяльності на перспективу свідчать, що до цього часу вони виконуються максимум лише на 30%. При цьому визначені в їх межах показники та цілі не досягнуті, а завдання не завершені.

Причина такого стану є більш ніж очевидною: з часу виникнення нашої країни як політичної форми організації суспільства проблема досягнення достатніх параметрів сталого розвитку пов'язувалася насамперед із:

- залученням фінансових ресурсів;
- розробленням та введенням у практику господарювання ілюзорних і недієвих механізмів макро-економічного регулювання;
- запровадженням «загального стану недосконалості» держави;
- використаням «дипломатичних» можливостей і силового ресурсу при корегуванні політичними силами змісту концептуальних засад забезпечення сталого розвитку України [8].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження дають підстави для такого висновку. Щоб наша країна, Україна, мала подальший розвиток у сталому розвитку, їй треба дотримуватись, насамперед, цілей сталого розвитку, а саме: покращення життя для людства, подолання бідності, голоду, підвищення

рівня життя та безпеки, також покращувати екологію в країні, встановлювати та покращувати Глобальне партнерство в інтересах сталого розвитку.

Гармонізація ставлення суспільства до природи на теренах України і перехід до сталого розвитку потребують консолідації українського суспільства, усвідомлення громадянами і керівництвом держави своєї єдності, чіткого визначення національних стратегічних інтересів країни та реалізації політики сталого розвитку щодо їх практичного забезпечення [9].

Досягти сталого розвитку регіонів та країни в цілому можливо лише на основі реалізації довгострокової програми переходу економіки України на інноваційну модель розвитку та її конкретизації на регіональному рівні, що базується на використанні принципово нової техніки, сучасної технології та залученні робочої сили нової якості. Однак держава не здійснює підтримку інноваційного розвитку регіонів, не стимулює інноваційну діяльність підприємств.

Література

1. **Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти:** монографія / О.І. Амоша, В.П. Антонюк, О.Ф. Новікова та ін.; НАН України, Ін-т економіки проми-сті. Донецьк, 2012. 534 с. 2. **«Зелені рішення»** бізнесу єднання для сталого розвитку. *Сталий розвиток в Україні: орієнтири для Дніпропетровської області.* URL: <https://dp.vgorode.ua/news/sobytyia/348412-stalyi-rozvytok-v-ukraini-oriientyry-dlia-dnipropetrovskoi-oblasti/> 3. **Фоміна М. В.** Проблеми сталого економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія / М-во освіти і науки, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк, 2010. 359 с. 4. **UNITED-NATIONS UKRAINE.** *Цілі сталого розвитку 2016-2030.* URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>. 5. **Садовенко А., Масловська Л., Серета В., Тимочко Т.** Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник. – 2 вид. Київ; 2011. 392 с. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=SEhBUOv90SLTGL56I%2BTiQ7Ehssl7InVy bCI6Imh0dHA6Ly9tc2RwLnVuZHAub3JnLnVhL2RhdGEvcHVibGljYXRpb25zL3JvenZ5dG9rX3N1c3BpbHN0dmFfdW5kcC5wZGYiLCJ0aXRzZSI6InJvenZ5dG9rX3N1c3BpbHN0dmFfdW5kcC5wZGYiLCJ1aWQiOiIwIiwieXUUiOiIzZmZkNTE4ODQxNDc2NDc0Mzk1Iiwibm9pZnJhbWUiOnRydWUsInRzIjoxNTEzNzY4OTIxMzEwfQ%3D%3D&page=2&lang=uk. 6. **Макосій С.Д.** Зарубіжний досвід реалізації стратегії сталого розвитку. *Молодий вчений.* 2016. № 6 (33). С. 324-328. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=e8ukLSLhp4ZtV11uNSWHTkVPQaB7InVy bCI6Imh0dHA6Ly9tb2xvZHI2Y2h1bnkuaW4udWEvZmlsZXMvam91cm5hbC8yMDE2LzYvODEucGRmliwidGI0bGUiOiI4MS5wZGYiLCJ1aWQiOiIwIiwieXUUiOi

IzMzkWNTI4ODQxNDc2NDc0Mzk1Iiwibm9pZnJhbWUwOnRydWUwInRzIjoxNTEyODI2ODIwODgyfQ%3D%3D&page=1&lang=uk. 7. **Тижень.Уа/Україна** – Молдова: Хто від кого відстає. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/161947>. 8. **Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України Б. Є. Патона.** Київ, 2012. 72 с. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=kR7aTD7bfffXeXuQdwL%2BR2ZAqkx7InVybCI6Imh0dHA6Ly9lY29zLmtpZXludWEvc2hhcmUvdXBsb2FkL0RvcG92aWRfbmFjaW9uYWxuYV9wYXJhZlhbWFfc3RhbG9nb19yb3p2eXRrdS5wZGYiLCJ0aXRzZSI6IkRvcG92aWRfbmFjaW9uYWxuYV9wYXJhZlhbWFfc3RhbG9nb19yb3p2eXRrdS5wZGYiLCJ1aWQiOiIwIiwieXUiOiIzMzkWNTI4ODQxNDc2NDc0Mzk1Iiwibm9pZnJhbWUwOnRydWUwInRzIjoxNTEyODI2ODIwODgyfQ%3D%3D&page=59&lang=uk. 9. **Сідельнікова В.К.** Сталий розвиток економіки України в умовах глобалізації: зб. наук. праць Харківського національного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка». 2014. Вип. 14. С. 208-218. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=scvOhnAGHhCchb%2FefJWqLGim3a57InVybCI6Imh0dHA6Ly9vYWppLm5ldC9hcnRyY2xlcYyMDE0LzEwNTMtMTQxNTg4OTIyNS5wZGYiLCJ0aXRzZSI6IjEwNTMtMTQxNTg4OTIyNS5wZGYiLCJ1aWQiOiIwIiwieXUiOiIzMzkWNTI4ODQxNDc2NDc0Mzk1Iiwibm9pZnJhbWUwOnRydWUwInRzIjoxNTEyODI2ODIwODgyfQ%3D%3D&page=10&lang=uk. 10. **Ляшенко В. І., Харазішвілі Ю. М.** Стратегічні сценарії структурного розвитку промислових регіонів України. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 2 (31). С. 113-126. 11. **Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни:** зб. тез наук.-практ. конф. за міжнар. участю (26 листопада 2015 р.). Харків : Вид-во ХарПІНАДУ«Магістр», 2015. 248 с. URL: https://docviewer.yandex.ua/view/0/?*=kU2e0quh5zW6McKHVuNSro0EtVF7InVybCI6Imh0dHA6Ly93d3cua2J1YXBhLmtoYXJrb3YudWEvZSI1b29rL2NvbmlvYmJAxNS03LzlwMTVfMDEucGRmlwidG10bGUiOiIyMDE1XzA3LnBkZiIsInVpZCI6IjAiLCJ5dSI6IjMzOTA1Mjg4NDc0NzY0NzQzOTUuIiLCJub2lmcFtZSI6dHJ1ZSwidHMiOiJlMTI0ODMwMTkwNDB9&page=2&lang=uk. 12. **Ляшенко В. І., Прокопенко Р. В., Дзюба С. В.** Сценарії ринкової орієнтації зовнішньоекономічної діяльності Придніпровського економічного району в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 2 (48). С. 75-89. 13. **Котов Е.В., Ляшенко В.И.** Оценка уровня модернизации городов и регионов при разработке стратегий опережающего развития. *Опережающее управление соци-*

ально-экономическим развитием регионов: устойчивое развитие экономики & электронное управление экономическим развитием : материалы четвертой междунар. науч.-практ. конф. Симферополь : ДИАИПИ, 2013. С. 239-256. 14. **Котов Е.В., Ляшенко В.И.** Оценка процессов модернизации Украины и ее экономических районов. *Вісник економічної науки України*. 2013. № 1. С. 55-69.

Добикіна О. К., Єршова Є. В. Дослідження зарубіжного досвіду формування концепції сталого розвитку, її реалізації та можливості адаптації до вітчизняних умов

Представлено загальноприйняті цілі концепції сталого розвитку. Розглянуто на прикладі країн Європейського Союзу, а саме Швеції та Молдови, їх розвиток сталого розвитку і країни в цілому. Встановлено, чого саме не вистачає Україні для повної реалізації концепції сталого розвитку, а саме її цілей.

Ключові слова: сталий розвиток, ВВП (внутрішній валовий продукт), цілі сталого розвитку.

Добикіна, Е. К., Ершова Е. В. Исследование зарубежного опыта формирования концепции устойчивого развития, ее реализации и возможности адаптации к отечественным условиям

Представлены общепринятые цели концепции устойчивого развития. Рассмотрено на примере стран Европейского Союза, а именно Швеции и Молдовы, их развитие устойчивого развития и страны в целом. Установлено, чего именно не хватает Украине для полной реализации концепции устойчивого развития, а именно ее целей.

Ключевые слова: устойчивое развитие, ВВП (внутренний валовый продукт), цели устойчивого развития.

Dobykina H., Ershova E. The study of foreign experience of formation of the concept of sustainable development, it simple mentation and capabilities of local conditions

Presents the generally accepted goal of the sustainable development concept. Considered the example of the European Union countries, namely Sweden and Moldova, development of sustainable development and the country as a whole. Installed what does Ukraine lack of fully implement the concept of sustainable development, namely its goals.

Keywords: sustainable development, GDP (Gross domestic Product Inside), the goal of sustainable development.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2018

Прийнято до друку 30.01.2018